

Igen tisztelt Közgyűlés!

Az Unitárius Irodalmi Társaság 1937. évi működéséről főtitkári jelentésemet szerencsés vagyok a következőkben megtenni:

Az Unitárius Irodalmi Társaság *Brassai Sámuelnek* unitárius kollégiumi tanárrá választása századik évfordulója alkalmából 1937 február 28-án a régi unitárius kollégium dísztermében emlékünnepelet rendezett gazdag műsorral. Az elnökségnek az volt egyik főcélja, hogy történelmi légkört varázsoljon s ezért az emlékünnepelet a régi unitárius kollégium dísztermében, ugyanazon a helyen tartotta, ahol 100 évvel ezelőtt Brassai Sámuel tanári beiktatója lefolyt fényes ünnepség keretében, melynek különös jelentőséget az adott, hogy hosszú idő óta ő volt az első, aki székfoglaló beszédét magyarul mondotta. Az emlékünnepeleten előkelő és nagyszámú közönség hódolt a tudós Brassai Sámuel szellemének, a XIX. század nagy tanítómesterének.

Irodalmi társaságunk *Dr. Gál Kelemen* alelnöknek Jakab Elek é'et- és jellemrajzának megírásáért az 5000 lejes jutalomdíj mellett még 5000 lej tiszteletdíjat utalt a mű kiadási költségeihez való hozzájárulás címen. Az Irodalmi Társaság megbízásából *Márkos Albert* lefordította Dávid Ferencnek „De dualitate” című művét.

Dr. Ferenczy Géza elnök nagyrabecsült adományából a következő pályatételeket tűztük ki:

a) Írandó egy unitárius tárgyú és vonatkozású regény. Jutalma 4000, azaz négyezer lej. Terjedelme 8—10 nyomtatott iv Határidő: 1937 szeptember hó 15.

b) Megírandó bármelyik unitárius egyházközség története. Terjedelme egy nyomtatott iv lehet. Jutalma 1000, azaz 1000 lei. Beadási határidő: 1937 dec. 31.

Erre a pályatételre egy pályamunka érkezett. „*Multon épül a jelen, jelenen a jövő*” jeligével. Szerző megírta a bágyoni unitárius egyházközség történetét.

Bíráló javaslata alapján a választmány e munkát jutalmazásra nem tartotta érdemesnek.

c) Írandó egy unitárius vonatkozású és tárgyú elbeszélés. Jutalma 1000, azaz egyezer lei. Terjedelme egy nyomtatott iv lehet. Beadási határidő 1937. szept. 15.

Erre a pályatételre érkezett két pályamunka. A választmány határozata következtében az ezer lei jutalmat: „*Épit a hit*” jeligéjű

pályamunka kapta, „A krétából épült iskola“ című szépirodalmi elbeszéléssel.

600 lei külön jutalomdíjat nyert az „Ujítsuk fel a multat“ jeligével ellátott pályamunka, „A nagy pap“ című történelmi elbeszéléssel.

d) Kahlfürst Imre úr adományából 2000 lei, azaz kettőezer lei tűzetett ki Blandrata életének és egyházi működésének megírására.

Beérkezett egy pályamunka: „Melyik út visz oda, ahol szétoszlik a világhosszág“ jeligével. Birálók javaslatára a választmány a 2000 lei díjat kiadni határozta, de nem pályadíj, hanem szorgalom díj címen.

Az 1937. év folyamán unitárius íróktól a következő munkák jelennek meg:

Dr. Boros György: Erasmus. Halála 400-ik évfordulójára írta az értékes megemlékezést.

Kováts Péter tanító, fiatal költő „Tükör előtt“ címen verses kötetet adott ki.

Gyallay Pap Sándor: „Felsikoltok“ címen szintén költeményeit adta ki. 1937. Cluj.

Jakab Ödön: „Argirus“ című tündérmeséjét gyermekszinpadra alkalmazta Péter Rózsa.

Dedk Pál: „Hiszek egy Istenben“ című füzetet írt az unitárius vallás ismertetésére.

Dr. Varga Béla: „A szabadelvű kereszténység alapja“ címen adott ki tartalmas munkát.

Dr. Mikó Imre: „A romániai magyar kisebbség panaszai a Nemzetek Szövetsége előtt.“ — „Az ardeali kérdés az európai közvélemény előtt 1865—1920.“ — „A 14°/_o-os iskolai segély. 1937. Lugoj “

Ütő Lajos: „Nébo hegyén“ címen temetési beszédeit adta ki.

Balázs Ferenc: „Közérthető evangélium“ címen írt vallásos tárgyú munkát.

Dr. Simons Minot: „Egy modern Istenhit.“ Angolból ford. *Simén Dániel.* Az Unitárius Sajtó- és Iratterjesztő Bizottság kiadása.

Végh József: „Mentő öv“ című riport-regényében az alkoholizmus ellen küzd,

Vári Alberttől megjelent: „Bibliai képek az Új-szövetségből.“

A „Keresztény Magvető“ füzeteiből megjelent:

Szent-Iványi Sándor: „Dávid Ferenc és a tömeg“ címen lélektani tanulmányt irt.

P. Szentmártoni Kálmán: „Gromo, János Zsigmond testőrkapitánya új megvilágításban.“

Sajtó alatt: *Vári Albert*: „Istenországa felé“.

Tóth István főgimn. rajztanár, festőművész, művészeti szakosztályunk tagja, értékes kiállítást rendezett önálló alkotásaiból. A kiváló műalkotásokat a napi- és szépirodalmi lapok elismeréssel méltatták.

A fennebb említett önálló munkákon kívül egyházi irodalmunk szócsövei a „Keresztény Magvető.“ Szerk. Vári Albert, az „Unitárius Szószék“ Szerk. Sigmond József, az „Unitárius Közlöny.“ Szerk. Benczédi Pál, „Unitárius Egyház“ Szerk. Útő Lajos és „Unitárius Naptár“ Szerk. Benczédi Pál. Ezekben sok szép egyházi beszéd, több figyelemreméltó tudományos, vallási, erkölcsi, egyháztörténeti, egyháztársadalmi, szépirodalmi munka jelent meg. A „Keresztény Magvető“ megtartotta régi tudományos jellegét és hírnevét, de azért többbizben tett komoly figyelmeztetést az egyházi életünkben levő mozgalmakra, az „Unitárius Közlöny“ a Dávid Ferenc Egylet alapszabályaihoz kötelezően ragaszkodva, megmaradt tisztán a vallás-erkölcsi alapelv mellett. Az „Unitárius Szószék“ címének megfelelően a kiválóbb egyházi beszédek gyűjteménye. Az „Unitárius Egyház“ az egyetlen sajtóorganumunk, amely egyházpolitikával is foglalkozik. Igen fontos hivatást tölt be az „Unitárius Naptár,“ amely csaknem 6000 unitárius családnak nélkülözhetetlen, kedves olvasmánya.

Unitárius Irodalmi Társaságunk tagjai más irodalmi lapokban is fejtenek ki áldásos munkálkodást. *Gyallay Pap Domokos* főszerkesztője a „Magyar Nép“ című kiváló néplapnak, *S. Nagy László* az „Erdélyi Szemlét“ szerkeszti.

Az ifjak közül *Bözödi György* és *Szabédi Székely László* a „Helikon“-ban és más helyen fejtenek ki figyelemreméltó irodalmi munkásságot.

Itt említjük meg, hogy az Erdélyi Magyar Irodalmi Társaság 1937 márc. 21-én tartott rendes közgyűlésén *Dr. Boros György* unitárius püspököt, Irodalmi Társaságunk tb. elnökét, szintén tiszteletbeli elnökévé választotta. Kivánjuk e helyen is, hogy a jóságos Isten föltiszt. *Dr. Boros György* püspök urat még sokáig

éltesse, hogy még sokat dolgozhassék a magyar és unitárius szellemi műve'ödés fellendítésére.

Az Unitárius Irodalmi Társaságnak van jelenleg 42 választmányi, 3 levelező, 11 rendes tagja, a művészeti szakosztálynak 3 tagja, összesen 59 tagja. Elhunytak az év folyamán az Unitárius Irodalmi Társaság tagjai közül: *Balázs Ferenc* lelkész, *Pálffy Márton* tanár. Mindkettő lelkes és buzgó harcosa volt a magyar kulturának és az unitárius eszméknek. Nyugodjanak csendesen!

Az Unitárius Irodalmi Társaság vagyoni állapotáról részletes jelentést az Irodalmi Társaság pénztárnoka fog tenni.

Unitárius Irodalmi Társaságunk működését *általadnosságban* tekintve, tárgyilagosan megállapíthatjuk, hogy az sohasem volt szélsőséges, nem szolgált érdekcsoportokat, magán- vagy családi ügyeket, hanem mindig magasabb eszmény felé törekedett és amint a fenti ténymegállapítások és számadatok igazolják, ha az 1937. évi munkássága soknak nem is mondható, de kétségtelen bizonyítása élni akarásának s cselekvő képességének s Társaságunk folyóiratával a „*Keresztény Mogvető*“-vel a nagyrabecsült szerkesztőnk nemcsak a tudományt szolgálta, hanem az olvasóközönség háláját és tiszteletét is kiérdemelte.

Ha pedig Unitárius Irodalmi Társaságunk munkásságát a többi magyar Irodalmi Társaságok működéséhez hasonlítjuk, akkor sem maradunk hátul, sőt dicsekvés nélkül megállapíthatjuk, hogy a magyar kisebbségi élet szellemi gazdagításához, mi is hozzájárultunk. Azonban nagy kár, hogy nincsenek szorosabb kapcsolataink a kisebbségi Irodalmi Társaságokkal, mert kisebbségi Irodalmi Társaságaink közös, összekötő kapocs s összhangzó működés mellett kétségtelenül hatékonyabban tudnának munkálni a magyar szellemi kincsek erdélyi kitermelésében. Soknak feltűnhetett például, hogy az egész erdélyi magyarságot érdeklő Brassai emlékünnepeyen, nem láthattuk még a helyben levő Irodalmi Társaságok hivatalos képviselőjét sem, ami azt bizonyítja, hogy szellemi dolgaink, különböző célú írásaink, kölcsönös megbecsülésének ideje még nem érkezett el, de hát hogyan is becsüljenek mások, ha mi magunk sem becsüljük kellően önmagunkat. Tanulság: szeressük, ami a miénk s a becsmérésnek még a látszatát is kerüljük, nehogy kisvonalúságot vethessenek a szemünkre. Unitárius Irodalmi Társaságunk minden kulturálisan gondolkozó egyénnek csak öröme szolgálhat, mert az senki ellen, hanem mindenki mellett dolgozik.

Áldozatkészség nélkül semmiféle intézményt fenntartani nem lehet. Hogy az Unitárius Irodalmi Társaság kulturális hivatását teljesíteni tudja, azt elsősorban *Dr. Ferenczy Géza* nagyrabecsült elnökünk áldozatkészségének köszönhetjük, amiért minden tiszteletünket, becslésünket és szeretetünket megérdemli. *Dr. Ferenczy Géza* nagyrabecsült elnökünket ideális munkálkodásáért Unitárius Irodalmi Társaságunknak éltet adó támogatásáért ragaszkodásunkról és törhetetlen támogatásunkról biztosítjuk s kívánjuk e helyen is, hogy a jóságos Isten még sokáig éltesse, hogy még sok jót tehessen Irodalmi Társaságunk s egyházi irodalmunk felvirágoztatásáért!

Befejezésül még csak azt említem meg, hogy népies kiadványok, füzetek megjelenéséről is beszélgettünk, de sajnos ahhoz most még nincs meg a kívánt anyagi erőnk, azonban ezt a kérdést a jövő programjának tekintjük. *Általában*, ha nem mindenben tehattünk úgy, mint ahogyan kellett volna, vagy ahogyan akartuk, az nem rajtunk, nem lelkesedésünkön, munka- és ügyszeretetünkön mult, hanem a körülmények kényszerítő hatásán. Ezekben voltam szerencsés az U. I. T. 1937. évi munkálkodásáról jelentésemet megtenni s tisztelettel kérem az igen tisztelt közgyűlést szíveskedjék azt tudomásul venni.

Közgyűlés a főtitkári jelentést köszönettel tudomásul vette. Majd *Dr. Ferenczy Géza* elnök felbontotta a jelíges borítékokat, amelyekből kitűnt, hogy 1000 lei jutalmat nyert szépirodalmi elbeszéléssel *Fekete Lajos* lelkész, 600 lei külön jutalomdíjat nyert: *P. Szentmártoni Kálmán* történeti elbeszéléssel, 2000 lei szorgalomdíjat nyert: *Ekárt Andor* lelkész. A „Multon épül a jelen, jelenen jövő” című borítékot elnök felbontatlanul nyilvánosan elégette.

Majd *Vári Albert* alelnök, szerkesztő tartalmas jelentése következett a „*Keresztény Magvető*” című, régi erdélyi tudományos folyóiratról, amely az 1938-ik évben fennállásának hetvenedik évét ünnepli. Közgyűlés a „*Keresztény Magvető*” társszerkesztőjének egyhangulag *P. Szentmártoni Kálmán* főtitkárt választotta meg. *Hadházy Sándor* pénztárnok számadásaiból arról győződött meg a közgyűlés, hogy az Unitárius Irodalmi Társaság anyagi téren is gyarapodásról számolhat be. Végül *Benedek Gábor* lelkész indítványára közgyűlés *Dr. Ferenczy Géza* elnöknek folyton megújuló áldozatkészségéért köszönetet mondott s az elnök lelkes éljenzésével a közgyűlés bevégződött.

Emlékezés Berde Mózsáról.

(Köszöntő a Berde serleggel. Az 1938 évi január 16-án tartott Berde ebéden, mondotta: **Ürmösi Károly**, kolozsdobokai esperes.)

Igen tisztelt Asztaltársaság! Kedves Afiai az Urban!

Nem véletlenül használom ezt a megszólítást: Kedves Afiai! Nem is megszokás hatalmának hódolva, vagy előírásosan.

Tudatosan és szándékosan teszem ezt.

Ugy érzem s az a meggyőződés, hogy ez a — különben rendszerint templomban és istentiszteleten használatos — kifejezés egészen hozzáillő, sőt egyedül hozzáillő ennek a mostani alkalomnak és helyzetnek, ezeknek a mostani pillanatoknak, általam — s bizonyára mindnyájunk által — éreztetett ünnepélyességéhez.

Annival inkább is, mivel meggyőződésem s bizonyára mindnyájunknak meggyőződése az is, hogy az unitárius vallásosság és istentisztelet helyesen és öntudatosan felfogva s magasabb értelmezésben nincsen helyhez kötve. Nincsen még olyan szent helyhez sem, mint a templom.

Mert mindenütt és mindig templomban kell éreznie magát bizonyos mértékig, ahol és amikor Istent gondolatokkal, érzésekkel és cselekedetekkel kell dicsérni és imádni lehet.

Az unitárius vallásosságnak temploma igazában a tiszta és jószándéku szív, amely nélkül „a kézzel csinált“ templomnak nincsen meg a maga igazi jelentősége.

Az unitárius vallásosságnak temploma igazában maga az élet, ahol azt nemesen fogják fel és úgy is folytatják: ahol vezető irányelvekként állanak — úgyszólván alapigékként csengenek — a szivekben ezen szent intelmek és mindenekfelett való parancsok: „Az Isten lélek és akik őt imádják szükség, hogy lélekben és igazságban imádják.“ „Erről ismer meg mindenki, hogy az én tanítványaim vagytok, ha egymást szeretitek.“ „Mutasd meg nekem ezért a te hitedet a te cselekedeteidből,“ mert „nem min-